

233.0

TAALVARIATIES

Toonzettingen en modulaties op een thema

R. van Hout en J. Kruijsen (red.)

MCDM
2204

1996
Foris Publications

Voorwoord

Deze feestbundel verschijnt ter ere van de zestigste verjaardag van Toon Hagen. De inhoudelijke verscheidenheid van de bijdragen is groot. En de mate van verscheidenheid van de auteurs, in termen van (taal)wetenschappelijke scholing en (socio)biografische achtergrond, doet daar nauwelijks voor onder. Maar in deze overvloed aan variaties loopt er een duidelijke rode draad, een bindend thema van inhoudelijke aard, en wel de fascinatie die alle auteurs delen met Toon Hagen voor het verschijnsel van variatie in de taal in al haar facetten. De bijdragen leggen daar op onmiskenbare wijze getuigenis van af. Er is een tweede thema dat de auteurs bindt, een thema met een meer menselijke maat. Alle auteurs zijn verbonden of verbonden geweest met Toon in hun taalwetenschappelijk onderzoek, hetzij als promotus, hetzij als (senior)lid van de vakgroep waaraan Toon verbonden is, de vakgroep Algemene Taalwetenschap en Dialectologie van de Katholieke Universiteit Nijmegen, hetzij als collega-onderzoeker in onderzoeksprojecten. Dat leverde een aanzienlijk aantal auteurs in spe op. Het doet de redacteurs van de bundel deugd te kunnen zeggen dat al deze personen onmiddellijk van harte hun medewerking hebben toegezegd. Helaas bleek het voor twee personen door omstandigheden buiten hen om onmogelijk om daadwerkelijk een bijdrage te leveren. De oogst blijft evenwel overvloedig: 23 bijdragen van 25 auteurs.

Met opzet bieden we in dit voorwoord geen terugblik op Toons wetenschappelijke activiteiten. Op de eerste plaats vinden we hem daarvoor nog te jong. Ten tweede roept een omzien al snel het gevoel op van scheiding en zelfs afscheid en daarvan is nu en in de komende jaren nog geen sprake. De bijdragen zelf aan deze bundel vormen de belangrijkste getuigen voor de plaats en het belang van Toons wetenschappelijk werk. De woorden van dergelijke ooggetuigen zijn veel aansprekender dan de klanken van een loftrompet die gestoken wordt in een voorwoord. Onze jubilaris heeft geen pleitbezorgers nodig. De schouw van zijn wetenschappelijke habitus en status wordt gedreven door de toonkunstenaars die de 23 bijdragen aan deze bundel schreven.

De bijdragen laten, soms impliciet en soms *expressis verbis*, het scala aan activiteiten zien waaraan Toons naam verbonden is. In die verscheidenheid moet in elk geval gewezen worden op zijn hoofdrol in het Kerkradeproject en in de projecten van het Brabantse en Limburgse dialectwoordenboek, alleen al om duidelijk te maken dat Toon tegelijkertijd sociolinguïst, taaldidacticus, dialectoloog en lexicograaf is. En alsof dat koloriet nog onvoldoende is, wordt bij lezing van deze bundel duidelijk dat daar nog andere hoedanigheden aan moeten worden toegevoegd, zoals zijn taalhistoriografische interesse en zijn inhoudelijke betrokkenheid bij de Vlaamse taalstandaardisering.

We willen hier nog twee andere, meer algemene kwaliteiten van Toon kort voor het voetlicht brengen. Eerst zijn bestuurlijke en diplomatieke talenten. Het is vanwege die talenten dat hij nu voor de tweede keer belast is met het decanaat van de Letterenfaculteit van de Katholieke Universiteit Nijmegen, een verre van eenvoudige en een vaak ondankbare taak in deze moeilijke tijden voor de letterenstudies. Ten tweede weet Toon als geen ander het perspectief op een lastig vraagstuk of een onontwarbare kwestie te veralgemenen, te verschuiven en zelfs compleet te veranderen door het vinden van het juiste woord, door een nieuwe term dan wel een treffende metafoor, vaak uit een hoek van de taal of uit een gebied waar men zelf nooit aan zou hebben gedacht. Velen hebben van Toons kunstenaarschap op dit vlak in hun wetenschappelijk werk geprofiteerd. Hij lijkt het als geen ander te beseffen: *c'est le ton qui fait la musique*. Maar ook hier slaan de variaties weer toe. Deze uitdrukking is de in Nederland populaire modulatie van een Franse zegswijze die luidt: *c'est le ton qui fait la chanson*. De strekking blijft gelijk, ook voor de grote muzikliefhebber die Toon is, en beide varianten van de zegswijze zouden ons dan ook haast doen voorstellen om in de dialectologie voortaan niet meer te spreken van isoglossen maar van isotonen.

De jubilaris heeft eens de rijkdom en gevarieerdheid van het Standaard-Nederlands gevangen onder de noemer van een groepsportret van het Nederlands (Onze Taal 59, 1990). Even leidde deze metafoor tot de gedachte om de auteurs van deze bundel gezamenlijk neer te zetten in een groepsportret, om als taalwachters de voorzijde van dit boek te sieren. Maar heeft zo'n *tableau de la troupe* voldoende allure? Er is daarom gekozen voor de hoofdelijke omtrek van de jubilaris. Zijn silhouet geeft deze bundel het juiste cachet.

Inhoudsopgave

Voorwoord	v
Pierre Bakkes	
De overgang van tong-r naar keel-r in het Montforts	1
Renée van Bezooijen	
De kwantificering van geografische taalvariatie. Een verkennde studie naar het Tielts en het Bedums	9
Tom Boves & Rob Vousten	
Thuistaal en schoolprestaties	23
Dédé Brouwer	
Morfo-syntactische variatie in het Amsterdams	29
Herman Crompvoets	
De situatie van het dialect in Griendtsveen	41
Ad Foolen	
Herinneringen aan mijn moedertaal	55
Marinel Gerritsen	
Engelstalige productadvertenties in Nederland: onbemind en onbegrepen	67
Herman Giesbers	
Drietalig en bidialectaal kodewisselen	85
J. Goossens	
<i>Merrie, berrie, spurrie</i> en <i>murw</i> in het Nederlands en het Limburgs	99
Walter Haeseryn	
Grammaticale verschillen tussen het Nederlands in België en het Nederlands in Nederland: een poging tot inventarisatie	109
Frans Hinskens	
Nacht in Kerkrade. Dorsale fricatief deletie en woord- finale t-deletie in Ripuarische dialecten van het Nederlands	127
Roeland van Hout	
Waar kwamen <i>hun</i> onze taal binnen?	143

Henk van Jaarsveld	
Variaties in diepte van semantische verwerking	157
A. Kraak	
De alfabetische bril	171
Joep Kruijssen	
Sociolinguïstiek in het platte vlak	187
Henk Münstermann	
Meervoudige meervouden in het Maastrichts	199
Pieter A.M. Seuren	
Parameters van variatie	211
Leon Stassen	
<i>Zijn</i> in Nederland en de wereld. Hoe taaltypologie en dialectkunde samengaan	223
Ton Vallen & Sjef Stijnen	
Terug naar Kerkrade. Een zoektocht naar sporen van het Kerkradeproject	239
Hans Van de Velde	
Verkavelingsvlaams. Wat is mij dat nu?	261
P.H. Vos	
Een geval van taalverandering: de overgang van korte stijgende diftongen naar korte monoftongen in het dialect van Gemert	273
A. Weijnen	
De positie van het Westhoeks	281
Ton van de Wijngaard	
<i>Blève, kómme, krèje, vónge, woeëde i kaat braat</i> . Het voltooid deelwoord van zes werkwoorden met perfectieve betekenis in de Limburgse dialecten	287